

Hlebin- sko zadru- garstvo

I.

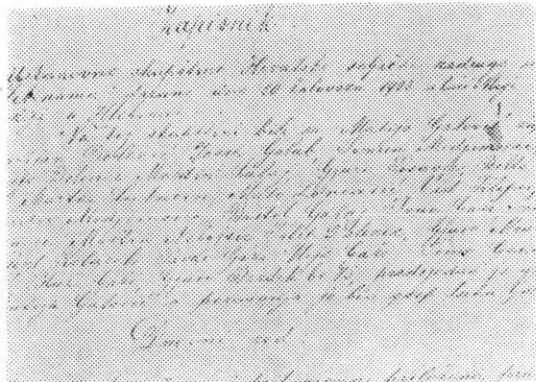
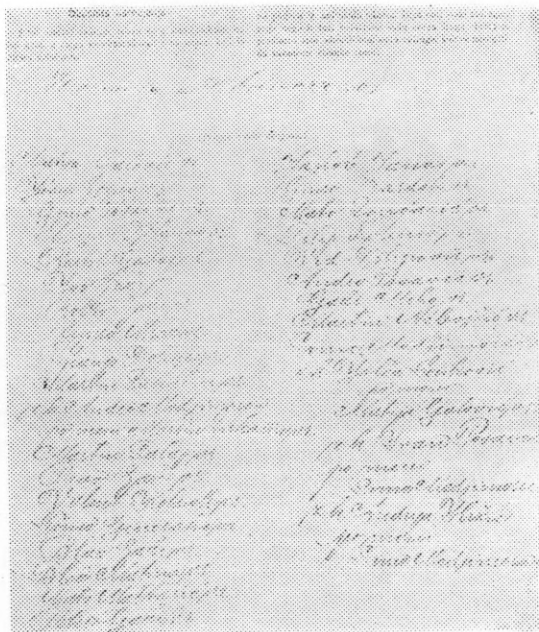
Život čovjeka u hlebinskom kraju, na ovoj vjekovima močvarnoj aluvijalnoj pridravskoj ravni, može se pratiti kontinuirano još od neolita. Najstarije slavensko naselje vjerojatno je bilo locirano na Svetinjskom brijegu, pod čijim obodom je tekla Drava. Upravo ovdje se spominje i prva hlebinska župa — Ecclesiae beatae Virginis de Struga iz znamenitog popisa Ivana arhiđakona 1334. godine. Ovo staro naselje propalo je u doba turskih provala, osobito nakon pada Viro-

vitice 1552. god. Cijeli kraj pružao je žalosnu sliku naseljenosti, a prilike se ponešto poboljšavaju nakon mira na ušću rijeke Žitve 1606. god.

Tako nastaju današnje Hlebine, uglavnom kolonizacijom doseljenika iz zapadnih dijelova Podravine. Kanonska vizitacija iz 1700. god. donosi nam prve značajnije vijesti o novom naselju, a u njoj nalazimo i popis kućegospodara. Selo je raslo brojem stanovnika, tako da je župa opet obnovljena 1799. godine (današnja crkva građena je 1834. god.).

	1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.
HLEBINE	1749	1711	2004	2018	2056	2050	2094	2059	1940	1864	1817	1728
DRNJE	936	996	1097	1385	1306	1298	1318	1349	1226	1250	1272	1180
SIGETEC	1659	1668	1772	1895	2046	2049	1866	1845	1803	2001	1694	1544

Kretanje broja stanovnika Hlebina, Drnja i Sigeca od prvog provedenog popisa 1857. do 1971. godine

Dokumenti o osnivanju zadruge u Hlebinama 1903. godine

Stanovništvo Hlebina, poput ostalih u Podravini, nalazilo je svoj osnovni izvor egzistencije u poljoprivrednoj proizvodnji. Upravo XIX stoljeće unosi značajne promjene u intenziviranje poljoprivredne produkcije i u Podravini. To je stoljeće kukuruza i krumpira, koje kulture donose pravu proizvodnu i demografsku revoluciju. Utjecaji dolaze s raznih strana, počam od raznih gospodarskih udruženja iz Zagreba (koja su imala podružnice u Podravini) pa do poznatog Kraljevskog učilišta u Križevcima. U drugoj polovici prošlog i početkom ovog stoljeća uvode se u poljoprivredu nove tehnologije, nove sorte kultura, nove pasmine stoke, nove sorte voća itd.

Taj proces unapređivanja poljoprivredne proizvodnje, koji u većim selima prati i jačanje zanatstva i trgovine, uvjetovao je i formiranje različitih oblika udruživanja poljoprivrednika, koji su na taj način željeli učvrstiti i poboljšati svoj položaj. Zadrugarstvo se u Podravini javlja već u drugoj polovici XIX stoljeća, a osobito jača početkom ovoga vijeka. Na prve, neregistrirane oblike udruživanja poljoprivrednika nailazimo i u Hlebinama već koncem prošlog stoljeća, ali do formalnog osnivanja Hrvatske seljačke gospodarske udruge u Hlebinama dolazi 1903. godine, da bi ovo zadrugarstvo sve do najnovijih dana odigralo u ovom mjestu i kraju ogromnu ulogu.

II.

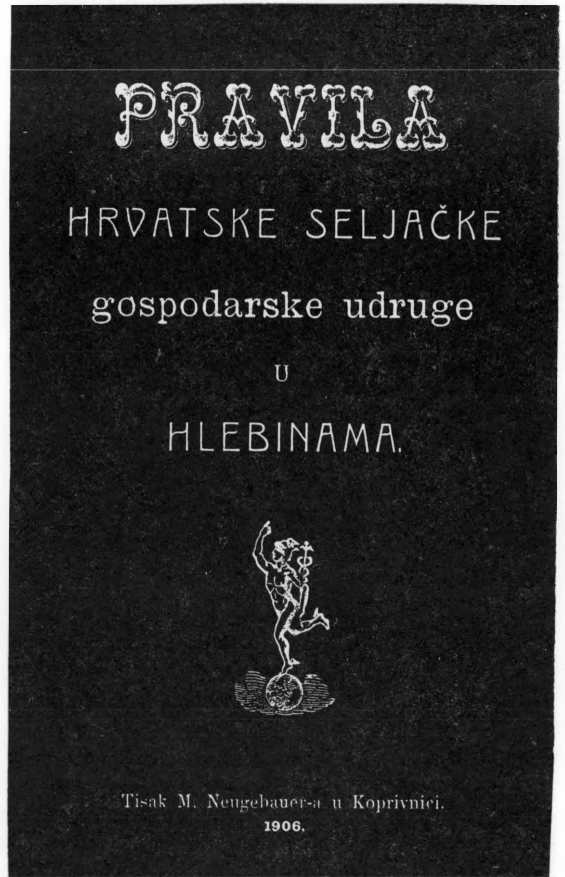
Prva zadruga u Hlebinama imala je namjenu da poboljša kolanje roba između poljoprivrednika i tržišta (i obrnuto), ali da ujedno djeluje i na unapređivanje poljoprivredne proizvodnje (odobranjem kredita, uvođenjem novih sorata i slično). »Ustanovna skupština Hrvatske seljačke zadruge u Hlebinama održana je dne 20. kolovoza 1903. godine u kući Mije Gažija«. Iz sačuvanog zapisa doznajemo da su ovoj osnivačkoj skupštini prisustvovali: Matija Galović, Florijan Dolenc, Josip Golub, Šimun Međimorec, Franjo Dolenc, Martin Salaj, Đuro Posavec, Bolto Gaži, Martin Lukačin, Mato Lončarić, Vid Filipović, Andro Međimorec, Bartol Gabaj, Ivan Gaži, Andro Posavec, Martin Nebojsić, Filip Dolenc, Gjuro Mraz, Valent Kolarik, Pavao Gaži, Mijo Gaži, Tomo Generalić, Blaž Gaži, Luka Golub, te Đuro Bardek.

Evo i citata iz spomenutog zapisnika o izboru prvog rukovodstva: »U smislu paragrafa 32, 38, 40 i 66 Pravila (donijetih na osnivačkoj skupštini) izabiru se za predsjednika Matija Galović (mjesni župnik), za zamjenika Josip Golub (mjesni učitelj), u ravnateljstvo Đuro Bardek, Franjo Dolenc i Đuro Posavec, u nadzorni odbor Jakob Janeš, Florijan Dolenc, Martin Nebojsić, Andro Posavec i Bartol Gabaj, za blagajnika Šimun Međimorec, u obranički sud Pavao Gaži, Filip Dolenc, Tomo Generalić, Đuro Mraz i

Blaž Gaži«. I još ovo: »Kamatnjak za zajmove što će ih članovima davati ustanovljuje se sa 7 posto a za uložke sa 5 posto«. Spomenimo još i službene osnivače prve hlebinske zadruge, koji su se potpisali na kraju Pravila prihvaćenih 20. kolovoza 1903. (»Podpiši prvih drugova«): Matija Galović, Josip Golub, Đuro Posavec, Florijan Dolenc, Bartol Gabaj, Ivan Gaži, Bolto Gaži, Đuro Mraz, Franjo Dolenc, Martin Lukačin, Andro Međimorec, Martin Salaj, Pavao Gaži, Valent Kolarek, Tomo Generalić, Blaž Gaži, Blaž Martina, Mato Maltarić, Peter Gaži, Mato Gaži, Jakob Bardek, Jakob Janeš, Đuro Bardek, Mato Lončarić, Filip Dolenc, Vid Filipović, Andro Posavec, Miho Gaži, Martin Nebojsić, Šime Međimorec, Jalža Senković, Ivan Posavec i Andrija Hižić.

Godina 1906. u koprivničkoj tiskari Milana Neugebauera tiskana su nova Pravila Hrvatske seljačke gospodarske udruge u Hlebinama, iz kojih možemo doznati niz zanimljivih podataka o djelatnosti ove združene organizacije. Evo, primjerice, dijela drugog paragrafa: »Svrha je udruge: a) providiti tako članove kako i nečlanove jeftinom i vrstnom kućanskom i gospodarskom robom, kao i raznovrsnim sirovinama, b) plodine gospodarskog proizvoda prodati i unovčiti. U tu svrhu imati će svoja skladišta«. Paragraf treći: »Svaki, koji hoće, može udruzi pristupiti, ako se najavi ravnateljstvu te ga ovo primi. Pristupiti tako mogu osobe punoljetne i koje po zakonu mogu svojom imovinom razpolagati«. Paragraf šesti: »Svaki član dužan je: a) obvezati se na uplatu barem jednoga poslovnoga dijela i uplatu točno obaviti, b) preuzeti jamstvo za sveukupne obveze udruge do trostrukog iznosa svojih dijelova, c) na pojedinu narudžbu dobavljenu robu preuzeti i gotovinom platiti, d) svoje potrebe iz skladišta udruge namiriti, jer inače gubi svako pravo na uplaćeni poslovni dio«.

Sredstva zadruge formirala su se iz više izvora: iz upisnine članova, zatim iz poslovnih dionica, zajmova i iz pričuvne zaklade. Hlebinska zadruga imala je slijedeće izborne organe upravljanja: ravnateljstvo, nadzorni odbor, obranički sud i glavnu skupštinu svih zadrugara (kao najviši organ). Djelovanje zadruge bilo je do prvog svjetskog rata zaista vrlo razgranato i uspješno. Ono se prvenstveno očitivalo u nabavi i prodaji razne robe, bilo za poljoprivrednike ili u kupnji od njih. U mnogobrojnim zapisnicima sa sjednica ravnateljstva, koje su se održavale gotovo svakog tjedna, nalazimo bezbroj primjera rješavanja molbi članova za dodjeljivanje zajmova za kupnju oranica, kuća, sto-

Prva stranica Pravila zadruge u Hlebinama iz 1906. godine (gore)

Ravnateljstvo zadruge u Hlebinama 1910. godine (iduća stranica)

ke, poljoprivredne opreme ili pak za vraćanje starih dugova. Godine 1904. udruga ima već 59 članova, a promet je iznosio spomenute godine 17804 kruna. Članovima je izdano zajmova u visini od 15970 kruna, u koju svrhu je udruga podigla zajam kod Hrvatske poljoprivredne banke u iznosu od 15000 kruna. Broj članova se idućih godina još i povećao.

U to vrijeme hlebinska zadruga razvila je zaista primjenu djelatnost, pa je tako postala najznačajniji činilac unapređivanja ratarstva i stočarstva u svojem selu i okolici (iako je, u određenom smislu, djelovala i u pravcu većeg zaduživanja seljaštva). Suradnja je uspostavljena s nizom ustanova, zadruga i firmi širom tadanje dvojne monarhije. Tako je, na primjer, glavna skupština udruge, održana 17. veljače 1907., zaključila da se posredstvom Poljodjelske banke u Zagrebu kupi trijer za sortiranje sjemena žitarica (koji još i danas postoji), a uvelike je nabavljena i rasna rasplodna stoka (i od stranih dobavljača). Zadruga je surađivala naročito s Kraljevskim gospodarskim učilištem u Križevcima, pogotovu na unapređiva-

nju voćarstva (postoje, primjerice, dokumenti koji govore o isporuci sadnica iz Križevaca u Hlebine).

U cjelokupnom razdoblju do prvog svjetskog rata, rukovodstvo udruge nije se bitnije mijenjalo. Glavna skupština održana 21. kolovoza 1904. ponovno je izabrala za predsjednika Matiju Galovića, za potpredsjednika Jakoba Janeša, blagajnika Šimu Medimorca, te za ostale članove ravnateljstva Đuru Bardeka, Franju Dolenca i Đuru Posavca. Do određene promjene dolazi na glavnoj skupštini od 8. ožujka 1908.: predsjednik Franjo Dolenc, potpredsjednik Đuro Posavec, blagajnik Šimun Medimorec, članovi ravnateljstva Bartol Gabaj, Florijan Dolenc i Andro Posavec. Glavna skupština od 24. siječnja 1909. za predsjednika bira Dragutina Kolareka, potpredsjednika Florijana Gažija, te za novog člana ravnateljstva (uz dosadašnje) Matu Bosanovića. Evo i rukovodstva nakon glavne skupštine od 30. travnja 1911. predsjednik Dragutin Kolarek, potpredsjednik Florijan Gaži, blagajnik Šimun Medimorec, članovi ravnateljstva Mato Bosanović, Antun Dolenc i Antun Kranjec. Dne 19. studenog

1911. za novog predsjednika izabran je Bartol Gabaj. Za ostale godine do prvog svjetskog rata ne postoje očuvani zapisnici hlebinske udruge.

III.

Hlebinsko zadrugarstvo nastavilo je djelovati i u razdoblju između dva svjetska rata. Tada je postojala Hrvatska seljačka zadruga, ali isto tako i Kreditna zadruga. Obje ove organizacije djelovale su s promjenljivim uspjehom, da bi povremeno zapadale i u velike poslovne i organizacijske krize. Osobito je bilo teško u vrijeme svjetske ekonomske krize, tako da i godine pred drugi svjetski rat nisu donijele veće blagostanje hlebinskom stanovništvu.

Ovdje donosimo impresiju Nikole Peršića iz 1938. god. o prodajnoj i kupovnoj moći tadašnjih Hlebinaca: »Kod uvozne trgovine najveću ulogu igraju svakako domaće mješovite (2) i špecerajske (3) trgovačke radnje, koje podmiruju tri četvrtine domaćeg seljačkog konzuma. Najveću cifru uvoza zauzimaju razne tkanine, koje služe stanovništvu za odjevne svrhe. Zatim kod uvoza dolaze špeceraj i željezo. Vrlo važna stavka je državni monopol, osobito duhan kojega Hlebina uvoze i konzumiraju za cca 200.000 dinara godišnje. Ako bismo sumirali cjelokupni uvoz u Hlebina, onda bi on mogao doseći cifru od oko 1.500.000 dinara godišnje. Sav uvoz podmiruje seljaštvo sredstvima, koja dobiju prodajom svojih ratarskih i stočarskih proizvoda, a koji čine tzv. izvoznu trgovinu. Kod izvoza dolaze na prvo mjesto razne žitarice. Od cjelokupne proizvodnje žitarica, kod kuće se potroši najviše kukuruza. No od proizvodnje od preko 30.000 mtc ostane skoro jedna trećina za izvoz. Pšenica se troši kod kuće vrlo malo. Godišnja proizvodnja iznosi oko 2.800 mtc. Za kućnu uporabu se promijeni za brašno oko 700 mtc, a ostatak se proda i izveze. Ovako velika količina se izvozi radi toga, što pšenica prema drugim ratarskim kulturama zauzima vidno mjesto u visini cijene i potražnje. Ostale žitarice ne odbacuju tako veliki prihod. Od stočarskih proizvoda, najveći prihod odbacuju svinje. Godišnje se izvozi preko 1.000 komada svinja. Dalje, veće stavke izvoza čine goveda i konji, zatim perad, mlijeko i jaja. Stavka cjelokupnog godišnjeg izvoza Hlebinaca mogla bi doseći prema procjeni iznos od prilike oko 2.000.000 dinara. Pozitivna razlika odlazi na poreze, tako da selu praktički ne ostane ništa.«

Evo i Peršićeve impresije o ostalim privrednim djelatnostima u Hlebinama 1938. god. »Kućni obrt je u Hlebinama prilično razvijen. Osobito prerađivanje mlijeka, mesa,

lana i konoplje, te proizvodnja domaćeg platna i raznih veziva. Za izvoz se prerađi godišnje oko 200.000 litara mlijeka u vrhnje i maslac. Osim toga se prerađuju lan i konoplja u bijelo domaće platno, pa mnoge domaćice pomoću svojih primitivnih drvenih strojeva proizvode godišnje preko 8.000 metara domaćeg platna. Ova grana domaćeg kućnog radništva mnogo je u opadanju, jer se to platno danas najviše upotrebljava za posteljinu i ručnike, dok se prije upotrebljavala i u mnoge druge svrhe, kao npr. za odijevanje i za sve druge potrebe u domaćinstvu. Od ručnih radova bave se ženske (obično mlade) raznim šivanjima, i rjeđe vezenjem i to poglavito za vlastitu uporabu. Ovi radovi obavljaju se u zimskim mjesecima, kad nema posla na polju. Meso od zaklanih svinja se soli i suši, a kolje se ponajviše oko Božića, kada ga seljaci za velikih blagdana najviše troše. Od drugih kućnih industrija rijetko je još koja razvijena. Od većih industrija postoje samo mlinovi i to: jedan motorni mlin na dva para kamena za flach meljavu i to s kapacitetom od 24 mtc u 24 sata. Osim toga, dvije vodence s po jedan par kamena s kapacitetom 12 mtc u 24 sata. Ovi mlinovi melju samo kukuruz i to za vlastite hlebinske potrebe.«

Šteta je što razvoj hlebinskog zadrugarstva između dva svjetska rata ne možemo i detaljnije pratiti, kako u pogledu djelatnosti tako i prema sastavima rukovodstva. Razlog tomu je što se nažalost iz tog razdoblja nisu očuvali zadružni zapisnici, niti drugi potrebni dokumenti.

IV.

Hlebinsko zadrugarstvo osobito se razvijalo nakon oslobođenja od fašizma i pobjede socijalističke narodne revolucije. Poslijeratni razvoj hlebinskog zadrugarstva karakterizira nekoliko etapa, među kojima možemo izdvojiti takozvano općepoljoprivredno zadrugarstvo (što je uglavnom nastavak nekadašnjih djelatnosti opskrbe raznom robom i unapređivanja poljoprivredne proizvodnje kod individualnih poljoprivrednika), zatim seljačku radnu zadrugu, te konačno proizvodno zadrugarstvo (na vlastitoj ekonomiji).

Osnivačka skupština Nabavno-prodajne i prerađivačke zadruge s ograničenim jamstvom održana je u prostorijama Mjesnog narodnog odbora u Hlebinama već 9. prosinca 1945. Skupština je prihvatila Pravila zadruge, kao i tijela skuptšine (predsjednik skupštine bio je Ivan Kemić). Prema pravilima birao se prvi poslijeratni upravni odbor, koji su sačinjavali: Matija Kelek (predsjednik), Ivan Maltarić (potpredsjednik), Đuro Pera-

din (tajnik), te Đuro Pakasin, Franjo Bardek, Franjo Mikulan, Đuro Filipović, Đuro Kanižanec i Milka Gaži. U prvi nadzorni odbor izabrani su Ivan Kemić (predsjednik), Kata Šošćarić (potpredsjednik), Josip Gaži, Mato Pakasin i Ivan Kanižanec. Upisnina za nove članove iznosila je 50 tadanjih dinara, a zadruga se u početku zadužila kod nadležne banke sa 200000 dinara, kako bi mogla obavljati svoju djelatnost.

Najvažnija djelatnost zadruge bila je doprema i distribucija osnovne robe potrebne za život seoskom domaćinstvu, kao i otkup poljoprivrednih viškova. Tako sa sjednice upravnog odbora zadruge od 2. siječnja 1946. doznajemo da je iz Kotarske zadruge u Koprivnici 29. prosinca 1945. dopremljena preko zadruge u Hlebine prva količina robe za stanovništvo: tekstilne robe u vrijednosti od 22743 dinara, UNRA robe u vrijednosti od 15746, gume za tumpole za 2019 i čokolade za 290 dinara. Kasnije su slijedile veće pošiljke, a uhodao se i otkup poljoprivrednih viškova. Iz zapisnika od 18. svibnja 1946. doznajemo da zadruga ima aktivu od 118863 dinara, te da je samo u razdoblju od 1. siječnja do 15. svibnja 1946. ostvaren promet od 513319 dinara.

Na prvoj redovnoj godišnjoj skupštini Nabavno-prodajne i prerađivačke zadruge u Hlebinama, koja je održana 26. svibnja 1946. nije došlo do značajnijih izmjena u rukovodstvu. Predsjednikom je i dalje Matija Kelek, dok je za novog potpredsjednika izabran Franjo Bardek. Od jeseni 1947. god. tajnik zadruge je Đuro Kanižanec. Evo i sastava cjelokupnog upravnog odbora s godišnje skupštine od 8. veljače 1948.: Matija Kelek (predsjednik), Đuro Kanižanec (tajnik), Franjo Bardek, Mato Kolarek, Martin Šestak, Mijo Vinček, Ivan Napan, Treza Križevčan i Ivan Krstitović. U nadzornom odboru bili su: Ivan Kemić, Josip Gaži, Mara Kemić, Tomo Mičurin i Ivan Trnski. Od 7. svibnja 1948. predsjednikom postaje Ivan Krstitović, a na izvanrednoj godišnjoj skupštini zadruge od 5. rujna 1948. mijenja se naziv zadruge u Poljoprivredna zadruga s. o. j. Hlebine, te se odobrava fuzija s Kreditnom zadrugom Hlebine. Kraće vrijeme (od 12. rujna 1948.) predsjednik zadruge je Đuro Kanižanec (potpredsjednik Franjo Bardek, tajnik Ivan Krstitović), zatim, od 9. listopada 1948. predsjednikom je opet Matija Kelek, te od 5. prosinca 1948. Ivan Međimorec. Glavna godišnja skupština zadruge održana 20. veljače 1949. raspravljala je o izgradnji društvenog doma i električne centrale, kao i o početku rada seoske mašinske stanice. Tada su u upravni odbor izabrani Franjo Bardek (predsjednik),

Handwritten document in Cyrillic script, likely a record of the founding of a cooperative. The text is dense and appears to be a formal record or minutes.

Dokumenti o osnivanju opće (gore) i seljačke radne zadruge (dolje) u Hlebinama nakon rata

Handwritten document in Cyrillic script, likely a record of the founding of a cooperative. The text is dense and appears to be a formal record or minutes.

Stjepan Mraz (tajnik), Franjo Šemper, Mato Kelek, Stjepan Markušić, Ivan Međimorec, Ignac Trnski, Milka Hoti i Mijo Vinček. U nadzorni odbor izabrani su Đuro Kanižanec, Kata Šoštarić, Vinko Premec, Tom Mičurin i Franjo Gaži.

Osim osnovnih poslova obavljanja funkcije razmjene roba i kreditiranja članova, Poljoprivredna zadruga s. o. j. u Hlebinama od 1948. godine razvija i niz drugih djelatnosti i akcija. Među ostalim, kupljena je vršalica za žito, zakupljen privatni mlin za flach meljavu, nabavljena oveća pilana, izgrađena vlastita električna centrala, otvorena zadruga na knjižnica i čitaonica i slično. Godine 1948. otkupljeno je i zemljište za izgradnju društvenog doma, izgrađeni su i njegovi temelji, ali se stjecajem okolnosti dalje od toga tada nije stiglo (danas jet u Galerija s društvenim domom). Poljoprivredna zadruga uspješno djeluje i u idućim godinama.

V.

Kao i u nizu ostalih podravskih naselja, koncem 1948. godine prišlo se i u Hlebinama osnivanju Seljačke radne zadruge, na osnovi opće jugoslavenske politike u razvoju aparata u to doba. Osnivačka skupština Seljačke radne zadruge »Ivan Šoštarić« u Hlebinama održana je u prostorijama škole 14. studenog 1948. Skupštini su prisustvovali: Ivan Kirilenko, Kata Šoštarić, Đuro Kanižanec, Ivan Pakasin, Anka Kirilenko, Katica Jurjević, Tomo Jurjević, Jela Podunajec, Đuro Jakovljević, Mara Jakovljević, Milan Jakovljević, Josip Gaži, Edo Motika, Ljuba Motika, Anka Kanižanec, Ivan Napan, Milica Napan, Milka Gaži, Ivan Gaži, Franca Kirilenko, Anka Šoštarić, Franjo Gaži, Ivan Napan, Eva Napan, Mara Jakovljević, te Aleksandar Vrančić, izaslanik Kotarskog zadrugnog poslovnog saveza iz Koprivnice. Na skupštini su temeljito razrađena pravila zadruge, a potom je izabran prvi upravni odbor: Kata Šoštarić (predsjednica), Ivan Kirilenko (potpredsjednik), Đuro Kanižanec (tajnik), te Franjo Gaži i Ivan Napan. U nadzorni odbor izabrani su Josip Gaži, Milan Jakovljević i Edo Motika.

O počecima rada, kao i rezultatima u 1949. godini, čitamo u jednom izvještaju, među ostalim, slijedeće: »Zadruga je kod svojeg osnutka brojila 12 domaćinstava, od kojih je najviše siromašnih seljaka bezemljaša, koji su radili u prijašnja vremena kao nadničari kod velikih gospodara. Broj ukupnog članstva bio je 36 zadrugara, od toga 18 sposobnih za rad. Zemljišni fond kojeg su unijeli zadrugari iznosio je 32 katastarska jut-

ra, a od Šumskog gospodarstva primili smo još 53 jutra. Sredstva za proizvodnju bila su vrlo skromna, pošto zadrugari-osnivači nisu imali što da unesu u zadrugu. Od sveg alata bio je jedan željezni plug, četiri komada laganih kola i 4 krave, koje su prve počele na zadrugnim njivama oranje za jesensku sjetvu 1948. godine. U početku 1949. godine zadruga je do konca travnja brojila 25 domaćinstava sa 133 jutara zemlje, z radnih konja, 6 rogatog blaga, a kasnije je dobiveno 9 rasplodnih krmača od Kotarskog saveza poljoprivrednih zadruga u Koprivnici. Zadruga je raspolagala i s mašinama i to: 1 traktor, kojega je preuzela od privatnika, 1 vršalicu, 2 okapača, 1 plug orač i jedne konjske grablje. (...) Koncem 1949. godine zadruga je brojila 150 domaćinstava s ukupno 393 člana, 821 jutrom zemljišta, 68 konja, 33 goveda, 60 svinja itd. (...) U prvim počecima poslovanja i rada zadruge, organizacija rada nije bila provedena onako kako bi morala biti u jednom socijalističkom gospodarstvu, ali zadaci koji su stajali u onom momentu pred pionirima novog života bili su izvršavani sa 100 posto i bez naročite organizacije rada. Osnovana je prva osnovna radna jedinica, ratarska brigada, koja je brojila 42 člana, koja je bila podijeljena u četiri grupe. Kasnije se čvrsto postavljajući radnih grupa s konkretnim normama i zadacima, pokazalo kao vrlo uspješno.

Rad u Seljačkoj radnoj zadrugi Hlebine odvijao se uz velike poteškoće, ali i uz primjeran entuzijazam članova. Poteškoće, su dolazile prvenstveno poradi mnogih neriješenih općih pitanja materijalne prirode, kao i same organizacije rada i međusobnih odnosa zadrugara. Na glavnoj godišnjoj skupštini SRZ »Ivan Šoštarić«, održanoj 19. veljače 1950., za novog predsjednika izabran je Franjo Bardek, a za ostale članove upravnog odbora: Vinko Berta, Šimun Posavec, Jakob Benotić, Matija Kelek, Mato Bardek, Đuro Kanižanec, Margareta Gaži i Đuro Kelek. Nadzorni odbor sačinjavali su Mato Belec, Đuro Belec, Franjo Mikulan, Edo Motika i Mato Pakasin, a postojao je i savjetodavni odbor: Mato Gaži, Treza Križevčan, Ivan Kovačić, Gašpar Capara, Ivan Lukačin, Martin Kolarek, te Andrija Belec. Na godišnjoj skupštini od 18. veljače 1951. za predsjednika je ponovno izabran Franjo Bardek, za ostale članove upravnog odbora Ivan Pakasin, Đuro Belec, Kata Šoštarić, Antun Gaži, Matija Belec, Franjo Mikulan, Mijo Imbriovčan, Franjo Gabaj i Ivan Kovačić.

Usprkos značajnim poteškoćama, u SRZ »Ivan Šoštarić« ostvareni su značajni radni uspjesi, a među ostalim, u 1949. i 1950. godi-

Žetva pšenice (V-1) u SRZ »Ivan Šošćarić«
Hlebine 1949. godine (gore)

Uzgoj paprike u PZ Hlebine za »Podravku«
1963. godine (dolje)

ni izgrađena je prva staja sa 50 krava muzara. Novo prasilište dovršeno je 1951. god. a iduće godine grade se oveće šupe za skladišta i druge potrebe. Na godišnjoj skupštini od 22. studenog 1952. izabrano je i vijeće proizvođača SRZ »Ivan Šošćarić«, i to u slijedećem sastavu: Đuro Jakovljević, Ivan Matina, Milan Jakovljević, Ivan Napan, Glišo Popović, Mara Imbriovčan i Kata Šošćarić. Već u 1952., a osobito u 1953. godini, rad i obujam djelatnosti SRZ »Ivan Šošćarić« je uvelike slabio, što je bilo u uskoj vezi s tadašnjom općom politikom polaganog ukidanja seljačkih radnih zadruga. Zapisnici iz tih godina vrve podacima o rješavanju molbi zadržara za istupanje iz članstva. No, usprkos tomu, hlebinska SRZ još 19. prosinca 1953., dakle neposredno pred ukidanje, broji 230 članova.

Navedimo još da je na izvanrednoj godišnjoj skupštini SRZ »Ivan Šošćarić«, održanoj 23. svibnja 1953., izabran novi upravni odbor na čelu s predsjednikom Ivanom Pakasinom, te ostalim članovima: Franjo Bardek, Đuro Kanižanec, Josip Senković i Ivan Napan. U nadzorni odbor izabrani su: Stjepan Kanižanec, Matija Senković i Jakob Benotić. Izvanredna skupština na kojoj je donijeta odluka o likvidaciji SRZ održana je 26. prosinca 1953., a prisustvovalo je 69 članova. U likvidacionu komisiju izabrani su Ivan Međimorec, Ivan Matina, Ivan Kovačić, Josip Maltarić i Matija Bardek. SRZ »Ivan Šošćarić« prestala je s radom 31. prosinca 1953., zemljište je vraćeno u posjed zadržarima (u odnosu na unos), dok su osnovna sredstva i društveno zemljište od 80 jutara prešli u vlasništvo novoosnovanog Poljoprivrednog dobra Hlebine.

VI.

Poljoprivredno dobro Hlebine nije imalo značajniju perspektivu samostalnog poslovanja, jer je zemljište u razmjerno malim parcelama bilo razbacano na čak pet katastarskih općina, postojali su neriješeni problemi adekvatne poljoprivredne opreme, kao i osiguranja potrebnih kadrova. Stoga je i ovo dobro privedeno 1958. godine likvidaciji, a cjelokupna djelatnost pripojena je Poljoprivrednoj zadruzi Hlebine, koja djeluje kontinuirano od osnivanja 1945. godine.

Dakle, od 1958. godine PZ Hlebine osniva i svoju ekonomiju, a glavna djelatnost ostaje kooperacija, trgovina i unapređivanje poljoprivredne proizvodnje kod individualnih poljoprivrednika. Godine 1959. podiže se tovilište za 500 svinja u turnusu, a grade se i koševi kapaciteta oko 90 vagona kukuruza u klipu. Idućih godina PZ Hlebine, uz svoju

osnovnu djelatnost, bavi se uvelike i tovom krupne stoke, a dobivanjem povoljnih kredita, zemljišni fond se 1962. god. povećava na oko 250 katastarskih jutara oranica.

Do 1961. godine predsjednikom zadružnog savjeta bio je Mijo Kelek, a 27. travnja 1961. izabire se novi savjet na čelu s predsjednikom Franjom Bardekom. Sastav zadružnog savjeta tada je bio slijedeći: Anđela Kemić, Franjo Bardek, Josip Kovač, Josip Senković, Ivan Krstitović, Franjo Raščanec, Milivoj Nježić, Franjo Križevčan, Marija Perković, Franjo Kovačić, Franjo Radmanić, Franjo Korenić, Dragica Bosanović, Drago Muštać i Ana Movrić. U upravni odbor tada su izabrani: Josip Senković, Milivoj Nježić, Ivan Krstitović, Anđela Kemić, Josip Maltarić i Franjo Kovačić. Na sjednici zadružnog savjeta od 14. travnja 1962. u novi upravni odbor izabrani su: Milivoj Nježić, Franjo Kovačić, Marija Perković, Josip Maltarić, Mijo Gašparić i Ivan Krstitović, a tada je osnovan i stručni kolegij na čelu s upraviteljem zadruge Ivanom Pakasinom. I na sjednici zadružnog savjeta od 15. ožujka 1963. predsjednikom ovog najvišeg samoupravnog tijela zadruge je Franjo Bardek, a tada je izabran novi upravni odbor: Milivoj Nježić (predsjednik), Ivan Krstitović, Franjo Kovačić, Marija Perković, Ivan Pakasin, Josip Mltarić i Franjo Raščanec.

U posljednje četiri godine svojeg samostalnog poslovanja, dakle od 1960. do zaključno 1963., Poljoprivredna zadruga Hlebine ostvarila je značajne uspjehe, ali je poslovne rezultate pratila i mesna kriza u 1961. godini. Naime, godine 1960. PZ Hlebine ostvaruje ukupni prihod od 117207241 dinar i dohodak od 9559293 dinara. Međutim, već 1961. god. ostvaren je dođuše veći ukupni prihod od 137016813 dinara, ali ujedno i značajan poslovni gubitak od 11419537 dinara. Do toga je došlo zbog obustavljanja izvoza kvalitetne krupne stoke u Italiju i Grčku, a 1961. se u stajama PZ Hlebine našlo 350 junadi. Zadruga je tada sanirana iz vlastitih fondova, kao i sanacionim kreditom. Iduće dvije godine, PZ Hlebine poslovala je relativno uspješno: 1962. god. ostvaren je ukupni prihod od 122956075 i dohodak od 12299800 dinara, a 1963. god. ukupni prihod od 147911182 i dohodak od 9724756 dinara.

VII.

Poljoprivredna zadruga Hlebine tih je godina počela uspješnu poslovnu suradnju s koprivničkom »Podravkom«. Među ostalim, od 1963. god. za »Podravku« se na površinama ove zadruge proizvodila paprika, zatim pilići u kooperaciji s individualnim poljoprivrednicima, a od 1964. i krastavci. Razvijajući ovu poslovnu suradnju, dvije radne organizacije stale su na stajalište da će se PZ Hlebine moći djelotvornije razvijati ako udruži svoja sredstva i rad s »Podravkom«.

Odluku o udruživanju u »Podravku« donio je zadružni savjet Poljoprivredne zadruge Hlebine 27. prosinca 1963., s time da se ona provodi s 1. siječnjom 1964. godine. Uz predstavnike »Podravke«, inž. Zlatu Kralj i Mirka Brljeka, sjednici zadružnog savjeta prisustvovali su Franjo Bardek (predsjednik savjeta), Ivan Pakasin (upravitelj PZ), Đuro Kanižanec, Marija Imbriovčan, Miroslav Perković, Franjo Križevčan, Ivan Krstitović, Franjo Kovačić, Stjepan Kovaček, Josip Hegedušić, Dragutin Mustać, Franjo Kocijan, Franjo Ramanić, Ivan Štrfiček, Josip Maltašević, Marija Perković, Franjo Raščanec, Franjo Gabaj i Ivan Napan. Zadružni savjet sastao se još samo jednom — 18. ožujka 1964. — da bi odobrio završni račun za 1963. godinu.

Sve funkcije razvoja poljoprivredne proizvodnje i kooperacije, kako na individualnom tako i na društvenom sektoru u ovom kraju, preuzela je od 1964. god. uspješno »Podravka«, odnosno njezina radna jedinica u Hlebinama.

Korišteni izvori i literatura: 1. Ivan Pakasin: Historijat zadrugarstva sela Hlebine, rukopis; 2. Pravila Hrvatske seljačke gospodarske udruge u Hlebinama, Hlebine 1906.; 3. Dr. Nikola Peršić: Hlebine, Ekonomist, broj 8—10, Zagreb 1938.; 4. Zapisnici Hrvatske seljačke zadruge u Hlebinama od 1903. do 1911. godine; 5. Zapisnici Poljoprivredne zadruge Hlebine od 1945. do 1949. i od 1960. do 1963. godine; 6. Zapisnici SZR »Ivan Šoštarić« od 1948. do 1953. godine; 7. Franjo Gašparić: Struga-Hlebinje ili današnje Hlebine, Glas Podravine, 13. V. 1967.; 8. Dokumentacija Poljoprivredne zadruge Hlebine; 9. Dr. Rudolf Horvat: Crtice iz hrvatske povijesti — Hrvatska Podravina, Zagreb 1933.; 10. Dr. Josip Adamček: Opis gospodarskog stanja vlastelinstva Đurđevca, Prodavića i Koprivnice 1548. godine, Kaj, broj 6, Zagreb 1969.; 11. Franjo Brdarić: Komarnički arhiđakoniat, u knjizi Blaža Mađera — Časti i dobru zavičaja, Zagreb 1937.; 12. Spomenica župe Hlebine, župni ured Hlebine; 13. Ivan Pakasin — Dragutin Feletar: Staro hlebinsko zadrugarstvo, list Podravka, 22. lipnja

1977.; 14. Dragutin Feletar: Poruke sa Svetinjskog brijega, Glas Podravine, 17. lipnja 1977.; 15. Dragutin Feletar: Podravina, monografija, Koprivnica 1973.